

Notat

Til	Justis- og beredskapsdepartementet
Fra	Advokatforeningen
Saksbehandler	Martin Kaasgaard Nielsen
Dato	16. oktober 19
Dok. nr.	291049
Emne	Forslag til endringer i stykkprisene

Forslag til endringer i stykkprisene

1 INNLEDNING

Advokatforeningen viser til avtale med departementet om drøftinger om rettshjelpssalæret og stykkprisene. Innspillene til endringer i forskriften og stykkprisene er basert på rapporten «Rettshjelpssalæret 2019 – utviklingstrekk og sammenligninger», konklusjonene fra MENON Economics rapport «Analyse av stykkpris og medgått tid», samt innspill fra våre praktiserende medlemmer i ulike lovutvalg. Videre baserer vi oss på statistikk fra rettsraad.no.

Forslagene i dette notatet utgjør de mest nødvendige endringene sett fra vårt ståsted. Advokatforeningen er imidlertid kjent med at et offentlig utvalg holder på med en gjennomgang av hele ordningen med fri rettshjelp, og vi anbefaler at en helhetlig gjennomgang av stykkprisene foretas etter at utvalget har lagt frem sin utredning.

Salærforskriften inneholder satser som Advokatforeningen har mottatt tilbakemeldinger om fra våre medlemmer. I dette notatet vil vi også fremme forslag til enkelte endringer i selve forskriften.

2 GENERELT OM STYKKPRISORDNINGEN

2.1 Om stykkprisordningen

Stykkprissystemets hensikt var å forenkle, skape rettferdighet og forutsigbarhet, og gi myndighetene en form for kontroll på utgiftene. Rettferdighet er forklart på denne måten av dommer Henriksen, som i 2005 bidro til å revidere forskriftene:

Godtgjørelse etter stykkpris forutsettes å reflektere hva som gjennomsnittlig medgår av tid og

arbeid for en forsvarlig gjennomføring av den type oppdrag eller bistand det er tale om. Hvis stykkprissatsen er tilnærmet riktig fastsatt, vil den derfor i noen tilfeller gi god uttelling for arbeidet, i andre tilfelle mindre god. Generelt vil stykkprisgodtgjøring favorisere erfaring og effektivitet, hvilket må anses som fordelaktig.¹

Stykkprisen skal således gjenspeile medgått tid til sakstypene i gjennomsnitt. Advokatforeningen stiller seg bak denne intensjonen og baserer i det følgende våre innspill på dette premisset.

Stykkprisene ble sist helhetlig revidert for over ti år siden. Advokatforeningen er opptatt av at forskriften gjenspeiler det nødvendige timetallet i de ulike sakene, og vi mener derfor at stykkprisene må revideres løpende for å være i overensstemmelse med den virkeligheten advokatene møter i sitt daglige virke. I og med at det ikke er foretatt løpende korrigeringer i tråd med behovene, mener vi imidlertid at tiden er inne for å foreta mer helhetlige revisjoner. De viktigste endringene fremkommer under. Advokatforeningen mener at forskriften bør gjennomgå en helhetlig revisjon i forbindelse med Rettshjelpsutvalgets utredning.

2.2 Om stykkprisordningen og timebruken

Advokaten må ved utførelsen av et oppdrag identifisere, innhente og sette seg inn i sakens dokumenter, snakke med klienten (i noen tilfelle via tolk), hente inn eventuelle uttalelser fra sakkyndige eller andre, sette seg inn i oppdatert rettskildebilde, gjøre den juridiske vurderingen, kanskje skrive en klage eller møte motpart på annet vis - samt gjøre administrativt arbeid knyttet til bl.a. oppdragsbekreftelse, søknad om fri rettshjelp, tolk, møtevirksomhet, salær, arkivering osv. Det er Advokatforeningens mening at med dagens laveste tidsrammer, er det ikke mulig for advokaten å ivareta klientens interesser i tilstrekkelig grad.

Stykkprisen er for flere saker så lav at advokaten for ofte står overfor et valg mellom enten å jobbe mindre enn det saken krever, eller å jobbe gratis. Over tid er det utilfredsstillende å ikke få betalt for å gjøre det arbeidet som sakene man påtar seg krever, og det er også prinsipielt uholdbart. Tilbakemeldinger fra medlemmene er da også at dyktige og erfarne advokater i begrenset omfang tar på seg slike oppdrag. Dette stemmer godt overens med deler av konklusjonen til MENON i analysen av stykkpris og medgått tid, hvor de skriver:

Vår gjennomgang av teori og litteratur viser at stykkpriser egner seg best til oversiktlige, gjentakende oppdrag: Der hvor rettshjelpsmottakerens behov, og den nødvendige arbeidsmengden, er forutsigbar, der ytterligere advokatbistand på marginen gir relativt liten gevinst for mottakeren, og der hver advokat over tid utfører mange like oppdrag.

Mange advokater velger å ikke påta seg mer kompliserte oppdrag med det som oppleves som uforsvarlig lav stykkpris, da de opplever at klientens interesser ikke kan ivaretas. Andre advokater påtar seg oppdragene, og gjør arbeid av god kvalitet ved å overstige tidsrammen og i praksis arbeide gratis - eller de søker om å få betalt for medgått tid. I denne sammenheng konkluderer MENON i sin analyse med at:

Advokatene vegrer seg for å søke Fylkesmannen om utvidet bevilling under fritt rettsråd. Saksbehandlerne hos fylkesmennene rapporterer å ha tilstrekkelig tid til kontroll, men avslår mange

¹ <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/id/hdk/2005/0035/ddd/pdfv/238400-henriksen-rapporten.pdf>

søknader og rapporterer at søknader om utvidet bevilling ofte ikke er tilstrekkelig dokumentert. Derfor søker advokater ikke alltid om utvidet bevilling når de går over terskelen.

I noen saker er stykkprisene satt så lavt at advokatens oppgaver bare unntaksvis kan løses innen ordningens rammer. Dette gjelder særlig utlendingssakene. I de «vanlige» asylsakene gis det 5 timer for å klage på avslag. I de øvrige utlendingsrettssakene gis det 2 eller 3 timer for å skrive klage, avhengig av om det er såkalte Dublin-saker, saker for enslige mindreårige, åpenbart grunnløse saker, eller sak om utvisning/bortvisning/tilbakekall av tillatelser.

På enkelte rettsområder har man krav på fritt rettsråd utenfor domstolen, og deretter krav på fri sakførsel dersom saken går til retten. Problemet oppstår der hvor stykkprisen er satt vesentlig lavere enn tiden det er mulig å løse saken på utenfor domstolen. En lav stykkpris i rettsrådssakene kan medføre at saken havner i domstolene til tross for at advokaten hadde kunnet løse saken dersom det hadde vært litt mer tid til rådighet. I den sammenheng skriver MENON i sin rapport følgende:

Dersom stykkprisene står i veien for at det ytes god rettshjelp på noen saker under fritt rettsråd, kan det innebære unødvendig mange saker for domstolene, med tilhørende personlige ulemper, og store samfunnsøkonomiske kostnader. Syv av ti av de spurte advokatene mener at man i stor, eller svært stor grad, kan forvente redusert behov for rettshjelp på sakførselsstadiet dersom man sikrer økt bistand på rettsrådsstadiet.

Vi kan ikke ha en ordning som baserer seg på at advokatene må arbeide mye gratis eller bringe saker unødig for retten for at man skal kunne gi rettshjelp av god kvalitet. For å sikre at advokatene yter rettshjelp av god kvalitet, må stykkprisene være i tråd med den reelle tidsbruken, slik intensjonen med ordningen i utgangspunktet var.

3 FORSLAG TIL ENDRINGER I STYKKPRISORDNINGEN

Nedenfor fremheves de områdene som Advokatforeningen mener har prekært behov for endring av stykkprissatsen.

De fleste forslag innebærer i en anmodning om økt sats, andre en anmodning om fjerning av stykkpris og overføring til medgått tid. Advokatforeningen har ikke foretatt en helhetlig gjennomgang av alle stykkprissatsene, men har bare vurdert de satsene som vi har fått tilbakemeldinger om fra medlemmene.

Advokatforeningen er innstilt på, i samarbeid med departementet, å foreta en helhetlig gjennomgang av advokatenes tidsbruk i de ulike sakene for å sikre et godt og opplyst tallgrunnlag. Imidlertid er det verdt å merke seg at stykkprisene i noe omfang er styrende for timebruken, og MENON konkluderer blant annet med at:

Våre analyser viser at de stykkprisene som settes, vil påvirke hvor mye tid advokatene bruker på en sak, også på kort sikt. Dataene fra fritt rettsråd viser at rapportert tidsbruk følger stykkprisen til en viss grad, også når denne endres. I spørreundersøkelsene svarer advokatene at stykkprisen påvirker tidsbruken deres, til en viss grad også der det går utover det juridisk forsvarlige.

Tallgrunnlaget for våre anbefalinger er hentet fra rettsrad.no. Advokaten er imidlertid ikke forpliktet til å sende inn sitt krav via rettsrad.no. En del søknader sendes fortsatt inn manuelt til de ulike fylkesmennene. Våre medlemmer sier at særlig søknader om medgått tid sendes manuelt. Tabellen fra rettsraad.no gir derfor ikke en fullverdig oversikt over timebruk. Det hender også advokater søker om fritt

rettsråd før en sak er avsluttet og fører inn stykkprisens størrelse i mangel av kunnskap om den medgåtte tid. Dette gir et skjevt bilde av det faktiske medgåtte timeantallet. Med disse forbehold tar vi allikevel utgangspunkt i tallmaterialet fra rettsrad.no.

4 FORSLAG TIL ENDRING AV STYKKPRISEN I FRI RETTSHJELP-SAKER

4.1 Sak om søknad om asyl fra enslig mindreårig asylsøker, i saker som kan berøre rikets sikkerhet, utenrikspolitiske forhold eller der eksklusjon fra flyktningstatus kan bli utfallet (§ 5 annet ledd punkt 1 bokstav b)

Disse sakene karakteriseres av særlig sårbare klienter, hvor innhenting av dokumentasjon og etablering av et tillitsforhold til klienten står sentralt. Stykkprisen er på 3 timer, og medgått tid på rundt 5 timer.

Innenfor en slik stykkpris er det sjeldent mulig for advokaten å møte (den svært sårbare) klienten, som gjerne bor på et asylmottak som ikke ligger ved advokatens kontorsted. Det er utfordrende å etablere tillitt, særlig når det gjelder mennesker som har med seg erfaringer fra statlige systemer som ikke har vært tilliten verdig. Samtidig er klientens forklaring ofte det mest sentrale forholdet i saken, og det er viktig å ha tid til å kunne fremskaffe dokumentasjon som kan underbygge denne. En typisk sak vil da inneholde følgende oppgaver og tidsbruk: 1 time til gjennomgang av dokumenter, 2 timer til klientmøte og innhenting av evt. ytterligere dokumentasjon og 2 timer til søknad. Man skal også være oppmerksom på at møter med tolk tar betydelig lengre tid enn møter hvor man ikke har dette behovet. Dette vil gjelde de fleste utlendingssakene. Da har vi ikke medregnet tid til administrativt arbeide som innhenting av dokumenter korrespondanse med klient, innkalling av tolk, søknad om fritt rettsråd osv.

4.2 Sak om bortvisning, utvisning og tilbakekall av gitt tillatelse (§ 5 annet ledd punkt 1 bokstav a)

I sak om bortvisning, utvisning og tilbakekall av gitt tillatelse innvilges det 3 timer, med tillegg av 1 time for klage. Den gjennomsnittlige timebruken er på 4 timer jf. Menon-rapporten.

I saker hvor utreisefristen er oversittet, uttransportertes utlendingen ofte meget raskt, og det blir liten anledning til å snakke med advokaten om hvilke momenter som bør være med i klagen på utvisningsvedtaket. Våre medlemmer erfarer at det kan være vanskelig å få kontakt med utlendingen etter uttransportering, og dersom kontakt opprettes, er det utfordringer knyttet til kommunikasjon og språk over telefon. Muligheten for kontradiksjon og forståelse for vedtaket reduseres dermed betydelig.

I saker om bortvisning, utvisning og tilbakekall av gitt tillatelse, er praksis at advokaten får et forhåndsvarsel fra politiet. Deretter må det innhentes dokumentasjon, gjennomføres samtale med klienten og tolk må anskaffes. Ulike forhold må også avklares med tolken før samtalene. På bakgrunn av dokumentgjennomgang, samtale med klienten og eventuell innhenting av ytterligere dokumentasjon, skrives en uttalelse. Det er altså tidkrevende prosesser som det svært sjelden er mulig å gjennomføre på kun 3 timer. Rapporteringen fra rettsrad.no viser også at disse sakene gjerne tar rundt 1/3 mer enn maksimal tidsramme, noe som stemmer mer overens med ovenstående situasjonsbeskrivelse.

En typisk sak om bortvisning, tilbakekall av gitt tillatelse eller utvisning vil oppsummert inneholde følgende oppgaver og tidsbruk: 1 time til gjennomgang av dokumenter, 1 time til klientmøte, cirka 3 timer til brev med uttalelse, og eventuell tid til innhenting av ytterligere dokumentasjon. Advokatforeningen ber om at satsen settes til minimum 5 timer, selv om den gjennomsnittlige timebruken i dag er på 4 timer.

Advokatene rapportere at stykkprisen i dag gir dem for knapp tid til å gjøre det arbeidet som er nødvendig.

4.3 Dublin II-sakene (§5 annet ledd 1c nr. 3)

Et annet sted der stykkprisen er i tydelig utakt med behovet for tid, er i de såkalte Dublin II-sakene. Stykkprisen her er på 2 timer.

I disse sakene skal advokaten blant annet redegjøre for rettssikkerhetssituasjonen i det EU-landet som klienten skal tilbake til. Dette er ofte krevende med omfattende informasjonsinnhenting og gjennomgang. Her viser også tall fra rettsrad.no at det brukes mer tid enn 2 timer. MENON-rapporten anbefaler også denne stykkprisen hevet til 3 timer. Advokatforeningen mener imidlertid dette er for lavt, da det må gis rom for at advokaten henter inn og gjennomgår dokumentene som utlendingsforvaltningen har i saken, samt eventuell øvrig dokumentasjon, for å sikre at alle relevante argumenter er inntatt. Advokaten må ha tid til å snakke med klienten (med tolk), samt beskrive rettssikkerhetssituasjonen i det aktuelle mottakerlandet. Det kan vanskelig gjennomføres på de 2,94 timer som advokatene i snitt bruker på sakene i dag.

Stykkprisen må opp på 5 timer for at advokatene skal kunne gjøre det arbeidet ordningen forutsetter. I dag kan utlendingsmyndighetene velge å anta at saken er adekvat gjennomgått av advokat, uten at advokaten i realiteten har hatt tid til det som følge av den lave stykkprisen. En typisk Dublin II-sak vil kort oppsummert innbefatte følgende oppgaver og tidsbruk: 1 time til gjennomgang av dokumenter, 1 time til klientmøte, 3 timer til brev med klage (herunder søk i kilder og innhenting av evt. ytterligere dokumentasjon). Her er det vesentlig å merke seg at klage i en dublinsak ikke kan gjøres forsvarlig uten å gå igjennom siste landinfo om situasjonen i mottakerlandet, og om det aktuelle land oppfyller minstekriteriene for mottak av flyktninger, eller om det er fare for videresending til et område hvor vedkommende kan risikere forfølgelse. Det kan også være aktuelt å kartlegge familierelasjoner og legge frem dokumentasjon på tilknytning til riket mv.

4.4 Fremmøte i Utlendingsnemnda (§ 5 andre ledd alle punkter)

Stykkprisen for fremmøte er 5 timer. Det er et tydelig behov for justering av denne stykkprisen. Dette påpekes også av MENON i deres rapport. Det er kun de aller mest kompliserte sakene som ikke avgjøres av nemndleder alene. Det er derfor helt sentralt at advokaten får tilstrekkelig tid til forberedelse for å yte god rettshjelp. Stykkprisen må heves betydelig for å møte det reelle behovet. Ut fra det statistiske grunnlaget bør stykkprisen heves til 13 timer. For øvrig er det grunnlag for å vurdere en annen ordning for stykkpris ved fremmøte i Utlendingsnemnda enn ordningen med fast timesats. I likhet med straffesaker og øvrige nemndssaker bør det vurderes å innføre en ordning med stykkpris regnet ut fra tiden man har vært i retten/nemnda. Før en slik revisjon gjøres bør imidlertid stykkprisen slik den er utformet i dag, heves. Fremmøte i UNE består ofte av at UNE sender ut innkalling i forkant og ber klient om å svare på spørsmål om språk, identitet mv. Dette er noe advokaten må formidle og svare på. Det krever samtale med klient for å få informasjonen som gjør det mulig å svare på UNEs spørsmål (krysse av på skjemaet og sende tilbake). I andre saker er det i tillegg behov for å innhente og oversende ytterligere dokumentasjon i forkant. Nødvendig saksforberedelse blir ofte over 3 timer. Nemndsmøte tar 5,5 timer i gjennomsnitt (dokumentasjon fra UNE) og nødvendig etterarbeid beløper seg til minst en time til gjennomgang av vedtak og herunder orientering om vedtak.

For alle utlendingssaker er det av stor betydning å ha kunnskap om den enkelte klients kultur, religion og ikke minst landinformasjon. For å kunne bistå den enkelte klient, er dette informasjon som vil være

grunnleggende å ha for advokaten. Spesielt dette med landinformasjon er noe som løpende kan endre seg, slik at advokaten vil måtte være oppdatert på dette til enhver tid.

4.5 Saker om felleseieskifte og økonomisk oppgjør etter oppløsning av husstandsfellesskap (§ 5 andre ledd punkt 7 bokstav a)

Saker om felleseieskifte og økonomisk oppgjør etter oppløsning av husstandsfellesskap, er ofte kjennetegnet ved at klientene er mennesker i dype personlige kriser. Saker om ektefelleskifte er ofte kompliserte, og har en stykkpris på 7 timer, mens den faktiske tidsbruken viser seg å være opp mot 10 timer.

Bare det å hjelpe klientene med å innhente informasjon og gi dem en helt grunnleggende forklaring av hvordan regelverket fungerer og hva de kan forvente seg, tar gjerne mer tid enn stykkprissatsen tillater. Det blir raskt for lite tid til å sende brev til motparten, og enda mindre til å komme med tilbud og forhandle om minnelige løsninger. Advokatene rekker ikke å gi tilstrekkelig juridisk bistand til at partene kan komme til enighet, og enkelte saker får dermed en unødvendig runde i domstolene. Adekvat advokathjelp tidlig i slike saker er med på å gi legitimitet til en prosess utenfor domstolene, noe som i praksis er kostnadsreduserende på sikt. På denne måten har ordningen med lav og lite fleksibilitet, som stykkpris resulterer i, en prosessdrivende effekt. Det bør tilrettelegges for tilstrekkelig tid til rettsråd, slik at saken kan løses utenfor domstolen. En typisk sak om felleseieskifte og økonomisk oppgjør etter oppløsning av husstandsfellesskap består gjerne av 1 time til innhenting av dokumenter, 2 timer til gjennomgang av dokumenter, 2 timer til klientmøte og samtaler med klient, 2 timer til skriftlig korrespondanse med motpart, og 2 timer til forhandlinger om minnelig løsning.

4.6 Oppsigelse og avskjedigelse i arbeidsforhold (§ 5 andre ledd punkt 10)

Også i saker som omhandler oppsigelse og avskjedigelse i arbeidsforhold viser vår erfaring at den gjeldende stykkprisen på 6 timer er under medgått arbeidstid, som i snitt er 7 timer.

Dette er kompliserte saker, som også er av omfattende velferdsmessig betydning for den oppsagte part. Det følger av arbeidsmiljøloven § 15-1 at det skal gjennomføres drøftelser mellom arbeidsgiver og arbeidstaker i forkant av en mulig oppsigelse/avskjed. Videre legger arbeidsmiljøloven § 17-3 opp til forhandlinger mellom arbeidsgiver og arbeidstaker etter at oppsigelse/avskjed er et faktum. Drøftelsesmøte og senere forhandlingsmøte kommer i tillegg til gjennomgang av oppsigelsen for sjekk opp mot formkrav, gjennomgang av arbeidskontrakt, sjekk om arbeidstaker er organisert og om tariffavtale er gjort gjeldende, be om skriftlig begrunnelse og gjennomgå den sammen med klient, forhandle med arbeidsgiver om mulige løsninger og gjennomgå eventuell annen dokumentasjon knyttet til oppsigelses/avskjedsgrunnet. Sistnevnte kan ofte innebære omfattende e-postkorrespondanse. Loven legger videre opp til at det skal føres protokoll over de anførsler som fremsettes av partene under drøftelser og forhandlinger, og dette arbeidet gjøres ofte i etterkant av at møtene er gjennomført. Videre skal man ha tid til å snakke med klient for å finne ut hva som er den sentrale interessen. Vil vedkommende ha jobben tilbake, eller er det overordnede målet å få til en akseptabel sluttavtale? Slike samtaler krever at man har tid til å snakke med klienten. I tillegg skal man ha tid til å redegjøre for konsekvenser av søksmål, retten til å stå i stilling m.m.

En typisk sak vil ofte se ut som dette: 1,5 time til gjennomgang av dokumenter, 1,5 time til klientmøte og samtaler med klient, 2 timer til skriftlig korrespondanse med motpart og 2 timer til forhandlinger om minnelig løsning.

4.7 Barnevernssaker (§ 5 tredje ledd)

I barnevernssaker utenom fylkesnemndbehandling er det stort behov for god dialog mellom foreldre og barnevern. Her gis en stykkpris på 7 timer. Medgått tid utgjør over 8 timer. Det er viktig å få advokat tidlig inn i saken for å skape større forståelse mellom partene. Mange foreldre har stort behov for å få forklart de ulike delene av prosessen. Tiden er imidlertid ofte for knapp til å oppnå en god dialog mellom partene, gi legitimitet til prosessen og danne muligheter for en minnelig løsning med dagens stykkprissats. Advokatforeningen mener departementet bør legge til rette for at det i større grad brukes samtaleprosesser på tidligere stadium, med økt mulighet for fritt rettsråd i det nødvendige omfang. En nåværende barnevernssak består typisk av 3 timer til gjennomgang av dokumenter (ofte stor mengde dokumentasjon) 1 time til innhenting av øvrig dokumentasjon, 2,5 timer til klientmøte og samtaler med klient, og 2 timer til forhandlinger med barnevernet.

4.8 Personskadeerstatning eller tap av forsørger (§ 5 andre ledd punkt 8)

Saker om personskadeerstatning eller tap av forsørger er saker der klienten er i en stor personlig krise, hvor advokatens oppgave til dels er å orientere klienten om erstatningssystemet og hva som kan kreves. Det gis en stykkpris på 7 timer, mens det i praksis brukes over 8 timer på disse sakene. I saker om personskadeerstatning er det ofte nødvendig å innhente og gjennomgå omfattende medisinsk dokumentasjon.

Klargjøring av faktum av betydning for tapsberegning, ved siden av konkret juridisk veiledning, er en komplisert, tidkrevende og omfattende prosess der dagens stykkprisordning ikke dekker faktisk medgått tid. Ved forsørgertap må det beregnes et tap med og uten dødsfall. Ikke bare den ervervsmessige biten er utfordrende og tidkrevende, men her inngår også mye tid til å få fastslått og beregnet de faste utgiftene, f.eks. strømgjeld, telefonregninger, skattekrav mv. Samlet sett består en typisk sak av: 1 time til innhenting av dokumenter, 2,5 timer til gjennomgang av dokumenter, 1,5 timer til klientmøte og samtaler med klient, og 3,5 timer til å utarbeide krav, inkl. beregninger.

4.9 Unntaksbestemmelsen (§ 5 fjerde ledd)

Det gis stykkpris på 5 timer for bistand i medhold av rettshjelpsloven § 11 tredje ledd, jf. forskriften § 5 fjerde ledd. Dette er lovens unntaksbestemmelse, hvoretter det kan gis fritt rettsråd i saker som ikke er listet opp i de prioriterte områdene. Unntaksbestemmelsen egner seg ikke for stykkpris. Sakene er svært ulike, og det er umulig å foreta en generell antagelse av hvor lang tid en unntaks-sak tar. Det tilsier at saker etter unntaksbestemmelsen bør honoreres etter medgått tid i den enkelte sak.

Advokaten må søke (som hovedregel på forhånd) for å få innvilget rettsråd i medhold av unntaksbestemmelsen. Saksbehandleren hos Fylkesmannen må sette seg inn i saken for å vurdere om det i det hele tatt skal gis rettsråd i medhold av den strenge unntaksbestemmelsen. Da kan saksbehandleren, på bakgrunn av advokatens søknad, eventuelt samtidig vurdere hvor mange timer som bør gis i den enkelte sak.

4.10 Oppsummering

Med utgangspunkt i gjennomgangen anbefaler Advokatforeningen følgende endringer i stykkprisforskriften:

- Stykkprisen i saker om blant annet mindreårige asylsøkere settes til 5 (§ 5 andre ledd punkt 1 bokstav b))

- Stykkprisen i saker om bortvisning, utvisning og tilbakekall av gitt tillatelse settes til 5+1 time (§ 5 annet ledd 1a)
- Stykkprisen for Dublin II saker settes til 5 (§ 5 andre ledd punkt 1 bokstav c) punkt 3)
- Stykkprisen for personlig fremmøte i Utlendingsnemnda settes til 13 (§ 5 andre ledd alle punkter)
- Stykkprisen for saker om felleseieskifte og økonomisk oppgjør etter oppløsning av husstandsfellesskap settes til 11 timer (§ 5 andre ledd punkt 7 bokstav a))
- Stykkprisen for saker om oppsigelse og avskjedigelse settes til 7 (§ 5 andre ledd punkt 10)
- Stykkprisen for barnevernssaker settes til 8,5 (§ 5 tredje ledd)
- Stykkprisen for saker om personskadeerstatning eller tap av forsørger settes til 8,5 (§ 5 andre ledd punkt 8)
- Stykkprisen i saker etter unntaksbestemmelsen fjernes og erstattes av medgått tid (§ 5 fjerde ledd)

5 FORSLAG TIL ENDRING AV STYKKPRIS I STRAFFESAKER

5.1 Revisjon av stykkprisforskriften i forbindelse med innføring av ankesiling for alle anker for lagmannsretten

Departementet har i forbindelse med innføring av ankesiling av alle straffesaker foreslått stykkpris for alle anker til lagmannsrett – inkludert såkalte «seksårssaker».

Advokatforeningen mener at disse sakene må honoreres etter medgått tid. Ankeprøving skal per definisjon være en selvstendig overprøving av den påankede dom, jf. forutsetningene for at ankeprøvingssystemet er ansett å overholde våre menneskerettslige forpliktelser etter FNs konvensjon om sosiale og politiske rettigheter art. 14. Det er tale om å fremme materiell argumentasjon om de ulike bevis-, retts- og saksbehandlingsspørsmål saken måtte reise. Disse sakene egner seg svært dårlig for stykkprishonorering da det er store variasjoner i tidsbruken fra sak til sak. Samtidig vil arbeidet i hovedsak manifestere seg i det eller de prosesskriv som forelegges ankeinstansen til vurdering, hvoretter denne vil ha et godt grunnlag for ganske enkelt å vurdere tidsbruken ut fra de konkrete omstendigheter i saken.

Videre er Advokatforeningen sterkt kritisk til den foreslåtte grensen på 18 rettstimer i tingretten for å få rett til særskilt salær for ankesilingsprosessen. Med mulig unntak for enkelte rene bevisanker er det ingen logisk sammenheng mellom tidsbruken under hovedforhandlingen og kompleksiteten i ankesilingssaken.

Vi viser til vårt hørings svar for nærmere redegjørelse. Hørings svaret finnes her:

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/horing--endringer-i-salar--og-stykkprisforskriften-knyttet-til-advokaters-godtgjoring-av-arbeid-med-anke2/id2654033/?uid=bd7a7e9a-7bd6-4fa0-9b79-99e7a4c85692>

5.2 Om begrensede anker – stykkprisforskriften § 7

Stykkeprisforskriften § 7 gir for dårlig rettshjelpsdekning i begrensede anker i lagmannsrettene. I slike saker er det liten eller ingen sammenheng mellom ankeforhandlingens lengde og den tid som medgår til normal og forsvarlig forberedelse. I den grad det er en sammenheng, kan den ofte være motsatt – at grundigere forberedelse medfører kortere ankeforhandling.

Etter dagens regler vil en begrenset anke i lagmannsretten regelmessig bli honorert med 6 eller 8 timer

(varighet inntil 2 eller 3,5 timer). Dette er saker som krever betydelig rettslig utredningsarbeid i form av rettskildesøk og opplegg av rettslig argumentasjon, så vel som forberedelse av en konsentrert og effektiv saksfremstilling som grunnlag for ankeinstansens vurdering. Sakene har i hovedsak et format som tilsvarer Høyesteretts behandling av straffesaker, og gjennom to-instansordningen er det lagt til grunn at lagmannsrettene skal være den ordinære sisteinstans. Dette forutsetter en kvalitet på saksopplegg og prosedyre på linje med hva som forventes i Høyesterett.

Stykkprisen i Høyesterett for saker av denne type er kr. 55 000 for ankende part, hvilket impliserer en gjennomsnittlig forberedelsestid på over 45 timer for en endags ankesak. Dette inkluderer utarbeidelse av faktisk utdrag, rettskildeutredning og utarbeidelse av felles juridisk utdrag, i tillegg til selve de materielle forberedelsene.

Konsekvensen av denne situasjonen er at det som hovedregel vil foreligge slike grunner som gjør det påkrevd med et timeforbruk på mer enn 150 % av dagens stykkpris i begrensede ankesaker, i og med at stykkprisen er beregnet ut fra tidsbruken i ordinære hovedforhandlinger / bevisanker der bevisførselens omfang og derved samlet rettsmøtetid kan gi en mer meningsfull indikasjon på sakens kompleksitet. I og med at det for begrensede anker i liten grad foreligger noen slik sammenheng, er det Advokatforeningens oppfatning at disse sakene ikke er egnet for stykkprishonorering.

Alternativt – dersom sakene skal honoreres etter stykkpris – bør det gis en grunngodtgjørelse på 10 timer for ankende part og 5 timer for innanket part i tillegg til den ordinære stykkprisen. En slik endring vil medføre at vesentlig flere begrensede anker vil falle inn under stykkprisforskriften, hvilket vil innebære administrative fordeler for domstolene. Det vil også medføre at det skal vesentlig mer til for å kunne kreve fastsettelse etter medgått tid.

5.3 Om utarbeidelse av anke – stykkprisforskriften § 9

Dagens sats på 0,5 ganger rettshjelpssatsen i tillegg for utarbeidelse av anke eller støtteskriv, bør revurderes. Selv anker som er helt summariske, vil innebære mer enn en halv times arbeid. I de sakene der det er anførsler av vesentlig betydning, tar det betydelig mer enn 30 minutter å utferdige et ankeskriv. I tillegg kommer administrativt arbeid. Advokatforeningen vil her peke på viktigheten av at disse ankene fremmes så gjennomarbeidet som mulig, i og med at sakene er av stor betydning, spesielt i forbindelse med førstegangsfengslinger. Det må her legges vekt på at saken som oftest behandles skriftlig i lagmannsretten, ut fra anke og påtegning fra politiet. Stykkprisen for skriving av anke etter § 9 tredje ledd bør derfor økes til to ganger rettshjelpssatsen, med mulighet for honorering etter medgått tid i mer omfattende saker.

5.4 Om fengslinger – stykkprisforskriften § 9

Flere av våre medlemmer har gitt tilbakemelding om at i saker der det kreves tolk, blir besøkene med klienter som sitter varetekstfengslet ofte kompliserte og tar betydelig lengre tid grunnet de språklige barrierene. Dette er det ikke tatt høyde for i dagens forskrift. Advokatforeningen foreslår derfor at stykkprisforskriften § 9 fjerde ledd økes til hhv. 1,5 og 3 timer per 14-dagersperiode i saker hvor det er nødvendig med tolk.

5.5 Oppsummering – straffesaker

Med utgangspunkt i gjennomgangen over anbefaler Advokatforeningen følgende endringer knyttet til straffesaker i stykkprisforskriften:

- Medgått tid i ankelsilingssakene, jf vårt høringssvar.
- Anvendelsesområdet for stykkprisforskriften § 7 avgrenses mot begrensede ankesaker, slik at disse alltid avregnes etter salærforskriften. Alternativt at det for begrensede ankesaker gis et tillegg på 10 timer for ankende part og 5 timer for innanket part for å dekke den saksforberedelse i slike saker som ikke dekkes av den ordinære stykkprisen.
- Skrivning av ankebegrunnelse etter § 9 tredje ledd økes til to ganger rettshjelpssatsen, med mulighet for honorering etter medgått tid i mer omfattende saker.
- Maksimal tid som honoreres for fengselsbesøk etter stykkprisforskriften § 9 fjerde ledd økes med 50 % i sakene hvor det er nødvendig med tolk.

6 HONORERING FOR PÅLAGT KVELDS- OG HELGEARBEID

Advokatforeningen har mottatt en rekke tilbakemeldinger fra forsvarsadvokater som stadig oftere blir kontaktet av politiet som setter av tid for planlagte avhør på ettermiddags-/kveldstid og i helger. Dette har en naturlig bakgrunn i at tidspunktene for avhør tilpasses politibetjentens turnus. Forsvarerne har langt på vei vært fleksible og tilpasset seg denne praksisen, men uten at de får samme kompensasjon som politiet nyter godt av.

Advokatforeningen ber derfor om at når statlige organer (domstoler eller politi) planlegger avhør og rettsmøter, må rettshjelpssatsen få et prosentvis tillegg etter prinsippet i arbeidsmiljøloven § 10-6 avsnitt (11). Dette medfører at rettshjelpssatsen da økes med 40 % i det omfang det er tale om nødvendig arbeid utenom normal arbeidstid. Med normal arbeidstid henvises det til tidsrommet allerede spesifisert i salærforskriften §8 første ledd.

7 ENDRING AV INNSLAGSPUNKTET FOR MEDGÅTT TID I STYKKPRISORDNINGEN

Mange av stykkprisene gjør det vanskelig å utføre arbeid av tilstrekkelig kvalitet. Dette medfører at mange advokater arbeider mer enn stykkprisen og arbeider gratis.

I dag er det mulig å søke om å få dekket faktisk timeforbruk i saker der samlet timeforbruk overstiger fastsatt stykkpris med mer enn 50 % i sakførselsaker og 100 % i rettsrådsaker. Det må samtidig godtgjøres at det foreligger særlige omstendigheter ved oppdraget som begrunner en slik timebruk.

Resultatet av dagens ordning, med krav om dobling av det som er grunnlag for stykkprisen, kan virke avskrekkende. Risikoen for at en advokat som har en omfattende portefølje med fri rettshjelpssaker gjennomgående vil ligge over stykkprisen, men under grensen for medgått tid, er svært stor. Resultatet blir da en betydelig underbetaling, noe som kan medføre at advokaten søker seg mot andre private oppdrag, eller mot oppdrag for det offentlige – der betalingen per time er betydelig høyere. Det medfører også en stor usikkerhet for klienten at han eller hun ikke vet hvorvidt alt arbeidet som saken krever, blir dekket av rettshjelpen. Klienten kan således bli avhengig av advokatens velvilje til å jobbe gratis for at ens interesser skal ivaretas. Konkret anbefaler Advokatforeningen at terskelverdien senkes i følgende bestemmelser:

- § 5 femte ledd i stykkprisforskriften bør endres til:
Overstiger faktisk samlet timeforbruk i et rettsråd 25 % av det timeforbruket som er grunnlag for stykkprissatsen, eller er det på et senere tidspunkt behov for ytterligere bistand i samme sak, skal søknad om utvidelse av bevilling til fritt rettsråd sendes fylkesmannen, jf. rettshjelpsforskriften § 3-5.

- Rettshjelpsforskriften § 3-5 bør endres til:
Hvis faktisk samlet timeforbruk i saken overstiger 25 % av fastsatt stykkpris, og timebruken ikke er urimelig, skal fylkesmannen utvide en bevilling til fritt rettsråd. Det samlede salæret skal i så fall fastsettes skjønnsmessig av fylkesmannen etter salærforskriften § 7.
- § 6 andre ledd i stykkprisforskriften bør endres til:
Hvis faktisk samlet timeforbruk i saken overstiger fastsatt stykkpris med mer enn 25 %, skal søknad om utvidelse av bevilling til fri sakførsel sendes fylkesnemnda/retten, jf. rettshjelpsforskriften § 4-5. For saker som nevnt i første ledd nr. 1 gjelder forskriftens § 11 annet ledd tilsvarende.
- Rettshjelpsforskriften § 4-5 bør endres til:
Hvis faktisk samlet timeforbruk i saken overstiger fastsatt stykkpris med mer enn 25 %, og timebruken ikke er urimelig, kan den som har kompetanse til å innvilge fri sakførsel etter § 4-1 til § 4-3, utvide en bevilling til fri sakførsel. Det samlede salæret skal i så fall fastsettes skjønnsmessig etter salærforskriften av den rett eller det forvaltningsorgan som har saken til behandling.
- § 11 første ledd i stykkprisforskriften bør endres til:
Hvis faktisk samlet timeforbruk i en sak som betales etter denne forskriftens § 7 - § 10 overstiger fastsatt stykkpris med mer enn 25 %, og timebruken ikke er urimelig, fastsettes hele salæret etter reglene i salærforskriften.